

Oblikovanje slikovnice u radu s djecom

Kusulja, Elizabeta

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:547422>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-24**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
PETRINJA

PREDMET: Metodika likovne kulture

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime: Elizabeta Kusulja

TEMA ZAVRŠNOG RADA: Oblikovanje slikovnice u radu s djecom

Mentor: Svetlana Novaković, prof.

Zagreb, rujan 2016

Sadržaj

Sadržaj	2
Sažetak.....	4
Summary	5
1. UVOD	6
2. SLIKOVNICA	7
2.1. Razlika između ilustrirane knjige i slikovnice	8
3. POVIJEST SLIKOVNICE.....	9
3.1. Povijest slikovnice u svijetu.....	9
3.2. Povijest hrvatske slikovnice.....	11
4. VRSTE SLIKOVNICA.....	14
4.1. Slikovnice po obliku	14
4.2. Slikovnice po strukturi izlaganja.....	14
4.3. Slikovnice prema sadržaju	15
4.4. Slikovnice s obzirom na tehniku	15
4.5. Slikovnice u odnosu na sudjelovanje recipijenta	15
5. SLIKOVNICA U ODGOJNO-OBRAZOVNOM PROCESU.....	16
5.1. Odgojno-obrazovni potencijal slikovnice	16
5.2. Funkcija slikovnice	16
5.3. Kako odabrati slikovnicu	18
5.4. Dijaloško čitanje slikovnice	18
5.5. Muzejska slikovnica.....	19
5.6. Ilustracije u dječjim slikovnicama	21
5.7. Suvremeni hrvatski autori slikovnica.....	21
6. PRAKTIČNI DIO	25
6.1. Izrada slikovnice kao projekt	25
6.2. Izbor problema/Faza učenja	26
6.2.1. Poticaji	26
6.3. Zajedničko istraživanje problema/Faza igre	29
6.4. Izvođenje pojedinačnih zadataka/Stvaralačka faza.....	33
6.4.1. Prvi dan radionice	33
6.4.2. Drugi dan radionice.....	35
6.4.3. Treći dan radionice.....	38

6.5. Provjera rješenja/ Faza vrednovanja	41
7. ZAKLJUČAK	43
Literatura:.....	44
Kratka biografska bilješka	46

Sažetak

Slikovnica kao prva knjiga djeteta ima važnu ulogu u njihovim životima. Zbog toga je potrebno obratiti pažnju na njihovo oblikovanje, bez obzira radi li se za djecu ili od strane djece. U prvom dijelu rada obrađuje se teorijski aspekt slikovnice. Najjednostavnije rečeno, slikovnica je prva knjiga djeteta. Povijesni pregled hrvatske i svjetske slikovnice pratimo od 16. stoljeća do modernih multimedijских slikovnica. Svaku slikovnicu možemo klasificirati po: vrsti, obliku, sadržaju, strukturi izlaganja, prema sadržaju, tehnici i sudjelovanju recipijenata. Slikovnice imaju odgojno-obrazovnu ulogu. Iz toga je razloga neophodno, osobito za sudionike u odgojno-obrazovnom procesu, znati funkcije slikovnice. One su sljedeće: odgojna, spoznajna, iskustvena, estetska i zabavna funkcija. U radu navodimo način kako odrasli mogu prepoznati kvalitetu slikovnice. Također, navodimo kako je prezentirati djeci (ili obraditi s djecom).

U drugom dijelu rada se iznosi tijek praktičnog oblikovanja slikovnice u radu s djecom u okviru likovnih aktivnosti. Slikovnica je nastala kao samostalni dječji projektni rad. Djeca su kreatori priče, ilustracija, teksta napisanog na ilustracijama, korica, također, oni sami uvezuju slikovnicu. Praktični dio podijeljen je na smislene cjeline koje su se provodile u radu s djecom. Projektni rad proveden je po fazama koje prate logički slijed. Izbor problema - faza učenja gdje pratimo koliko djeca poznaju slikovnice. Zajedničko planiranje - faza igre unutar kojih djeca smišljaju tekst priče. Izvođenje pojedinačnih zadataka - stvaralačka faza se sastojala od likovnih radionica i izrađivanja slikovnice te provjera rješenja - faza vrjednovanja u kojoj rezimiramo projekt. Iz provedenog projekta zaključujemo da su djeca zainteresirana za likovni, grupni, stvaralački, književno-umjetnički i jezični rad.

Ključne riječi: slikovnica, rad s djecom, oblikovanje slikovnice, projekt

Summary

A picture book, as a child's first book, has an important role in their lives. This is why special attention should be directed into making picture books, regardless whether it is being created for children or by children. The first part of this dissertation covers the theoretical aspects of picture books. Picture books can be defined in many ways, the simplest definition being calling it a child's first book. Historically, both in Croatia and the rest of the world, picture books can be followed from 16th century all the way to modern picture books using multimedia. Each picture book can be classified according to shape, content, structure of story telling, technique and participation of recipients. Picture books have an educational role and that is why it is important, especially for professionals in education, to recognize all its functions. They are: educational, cognitive, esthetic and entertaining. This dissertation also mentions how adults can recognize the quality of picture books and how to read a picture book together, through dialogue.

The second part of this dissertation covers the course of practical shaping of a picture book in collaboration with children. Our picture book was entirely created by children. The children came up with the story, they created all the illustrations, the text accompanying the illustrations, the covers and the book binding. In order to create this picture book, a project was conceived: the creation of the picture book was carried out in stages. The practical part was divided into segments that were carried out through work with children. The project was carried out in stages that follow logical succession: choosing the problem - the learning phase where we keep track of the children's knowledge about picture books, planning the story book together - the game phase where the children devise the text for the story, carrying out individual tasks - the productive phase which consisted of art workshops and the production of the picture book, the review of the project - the phase of evaluation in which the project is wrapped up. The conclusion of the carried out project is that children are interested in artistic, group, creative, literary and linguistic work.

Key words: picture book, work with children, shaping of picture book, project

1. UVOD

Slikovnici kao prvoj djetetovoj knjizi trebamo posvetiti dovoljno pažnje i istraživati je kako bismo zajedno s djecom sudjelovali u čitanju i zainteresirali djecu za slikovnice. Svrha ovoga rada jest istražiti slikovnicu kao predmet te kao izraz dječje kreativnosti.

Oblikovanje slikovnice u radu s djecom je tema koja obuhvaća teorijski i praktični dio rada. Unutar teoretskog dijela upoznajemo se sa slikovnicom koja, kao prva djetetova knjiga, utječe na razvoj djeteta još od ranog djetinjstva. Za struku odgojitelja (ali, i roditelje) je važno dobro poznavanje slikovnice – kako je nastala, njezin razvoj, promjena, funkcije i zadaća. Posebno je važno znati uočiti kvalitetnu slikovnicu. Kvalitetna slikovnica obuhvaća umjetnost – riječima i ilustracijama. Potrebno je paziti na primjerenost slikovnice dobi djeteta. One utječu na cjelokupni djetetov razvoj – emocionalni, kognitivni, socijalni i moralni razvoj. Osim toga, pružaju zabavu i umjetničke vrijednosti.

U drugom dijelu rada ću neposredno s djecom oblikovati slikovnicu. Postoje slikovnice koje se kupuju i posuđuju u knjižnicama. Umjesto toga djeca mogu stvoriti vlastitu slikovnicu. Djeca ne doživljavaju u svakoj dobi jednako boju, liniju, perspektivu, a i ne zanimaju ih iste teme. Zbog toga pazimo da slikovnica bude primjerena dobi. Ukoliko djeca sama rade svoje slikovnice, one će im, razumije se, biti takoreći najbliže. Samostalnim oblikovanjem slikovnice djeca razvijaju likovne probleme: odnos slike i teksta, likovne tehnike, likovne elemente (boju, plohu, crtu), a ujedno razvijaju verbalne sposobnosti, maštu i kreativnost.

2. SLIKOVNICA

Autori Crnković i Težak (2002) ubrajaju slikovnicu u glavnu vrstu dječje književnosti uz dječju poeziju, priče i dječje romane ili romane o djetinjstvu. Slikovnicu smatraju dječjom knjigom *par excellence*, u prijevodu – izvanrednom, savršenom, primjerenom. Možemo prihvatiti najjednostavniju definiciju – da je slikovnica prva knjiga djeteta.

Prema autorici Branki Hlevnjak (2000) slikovnicu možemo smatrati zbirom malenih slika odnosno minijatura, zapravo ilustracija. U slikovnici je naglasak na slici jer se ipak slikom izražava najbitniji dio misli stvaratelja i one su te koje animiraju čitatelje slikovnice.

Pojednostavljena objašnjenja slikovnice možemo proširiti shvaćanju slikovnice kako je vidi Barbara Bader: “Slikovnica je i tekst, ilustracije i cjelokupni dizajn, ona je proizvodni i komercijalni predmet, socijalni, kulturalni i povijesni dokument, i naposljetku, djetetovo iskustvo. Kao umjetnički oblik ona podrazumijeva međuovisnost slika i riječi, na istovremenoj pozornici dvostranice, kao i dramu okretanja stranica.“ (Bader prema Hameršak i Zima, 2015 : 164) Drugim riječima, posrednik koji čita slikovnicu čita tekst slikovnice ili izmišlja svoj tekst. Tako da je tekst uvijek sastavni dio slikovnice uz ilustracije i dizajn.

Prema Biserki Petrović Sočo (1997.) djeca doživljavaju slikovnicu kroz psihološki pristup, a ne umjetnički. Autorica navodi da slikovnica pomaže djeci da upoznaju i spoznaju svijet koji ih okružuje. Njezina je funkcija da im prikaže poznatu stvarnost. Nakon svladavanja poruka vizualnog koda, ona mogu otkrivati sve što bi im u zbilji bilo nedohvatljivo. Djeci u ranoj dobi je potrebna pomoć kako bi shvatila i prepoznala sliku. Iz toga im je razloga potrebna odrasla osoba s kojom imaju posebnu emocionalnu i socijalnu vezu. Ona će im pomoći, pružiti im podršku te ih potaknuti na napredak. Nezaobilazna i važna zadaća slikovnice jest funkcija zabave i igre. One odgovaraju potrebama djece u predškolskoj dobi, pomažu u njihovom odgoju i u početnome čitanju. (Čačko, 2000).

2.1. Razlika između ilustrirane knjige i slikovnice

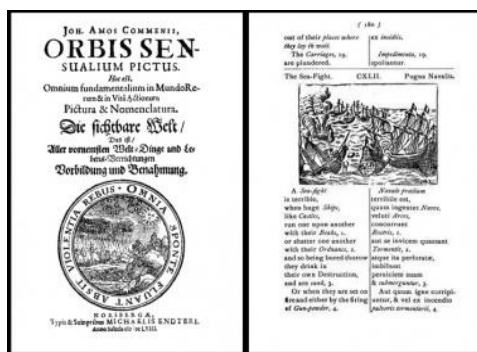
Batinić i Majhut (2001) pružaju nam zanimljivu teoriju. Tvrde da je ilustrirana knjiga knjižni predmet u kojemu se uz tekst nalaze i ilustracije koje naglašavaju i predstavljaju napisano. Ključna razlika jest ta da je tekst unutar ilustrirane knjige detaljan i jasan, a tekst slikovnice je kratak i sažet (nekada samo jedna riječ). Unutar slikovnice nalazimo zajedničko djelovanje teksta i likovnog stvaralaštva. Slikovnicu ne možemo nazivati samo likovnim medijem, ali isto tako ni samo literarnim medijem. Jedno je o drugome ovisno (Hameršak i Zima, 2015). Ilustriranu knjigu ćemo prepoznati po tome što u njoj možemo odvojiti ilustracije od književnog teksta. Pri toj, nazovimo, separaciji ostaje jasan književni tekst. Unutar slikovnice se ne mogu odvojiti slike od riječi iz razloga što, i jedne, i druge, imaju podjednaku važnost za shvaćanje biti slikovnice (Narančić Kovač, 2011).

3. POVIJEST SLIKOVNICE

Povijesne spoznaje o tiskarstvu i nakladništvu slikovnica dovode nas do zaključka da se hrvatska slikovnica pojavljuje znatno kasnije nego u drugim državama poput Njemačke i Velike Britanije. Zanimljivost je da u počecima nije postojala hrvatska riječ koja bi imenovala ilustrirane knjige namijenjene djeci, ali godine 1869. nalazi se riječ „slikovnjak“ koja je upisana uz njemačku riječ *Bilderbuch*. Tako je zabilježeno u Filipovićevom *Hrvatsko-njemačkom rječniku*.

3.1. Povijest slikovnice u svijetu

„Orbis Pictus“ ili „Orbis Sensualium Pictus“ („Vidljivi svijet u slikama“) je udžbenik za djecu. Napisao ga je češki pedagog Jan Amos Komenský (engleski: John Amos Comenius). Objavljen je godine 1658. u Nürnbergu. *Orbis* je vrsta dječje enciklopedije i jedna je od prvih slikovnica namijenjena djeci. U većini izdanja, tekst je naveden na latinskom i djetetovome materinjem jeziku. (Epstein, 1991)

Slika 1. Naslovna strana Orbis Pictusa i primjer slike s dvojezičnim tekstom¹

„Little preaty pocket book“ („Mala zgodna džepna knjižica“) naslov je dječje knjige britanskoga izdavača Johna Newberya iz godine 1744. Smatra se prvom dječjom knjigom, a sastoji se od jednostavnih pjesmica za svako slovo abecede. Na tržištu je knjiga dolazila ili s loptom za dječake, ili s jastučićem za igle za djevojčice.

¹Orbis Pictus – Wikipedia, mrežna stranica:
http://www.artintheage.com/wpcontent/uploads/2008/10/2085imagerynew_orbispictus.jpg - 14.7.2016.

Prva je to ilustrirana knjiga kojoj je namjera bila zabavno štivo na engleskome jeziku. (Lloyd i Mitchinson, 2006)

Slika 2. Primjer jednostavne pjesmice s ilustracijom²

„Der Struwwelpeter“ („Janko Raščupanko“) dječja je njemačka knjiga Heinricha Hoffmanna iz godine 1845. (Slika 3.) Sastoji se od deset slika i stihova u priči, uglavnom o djeci. Svaki od njih ima jasan moral koji pokazuje katastrofalne posljedice lošega ponašanja djece na pretjerani način. Navedena knjiga, s izdanjem iz godine 1865., Wilhelma Buscha bila je među prvim primjerima modernoga dizajna slikovnice. Hoffmann je napisao „Struwwelpeter“ kao reakciju na nedostatak dobrih knjiga za djecu. Umjesto kupnje slikovnice kao božićnoga poklona svom trogodišnjem sinu, on piše i ilustrira svoju knjigu. (Cotton, 2000)

Danas „Janka Raščupanka“ možemo svrstati u „schwarze Pädagogik“ odnosno, u doslovnome prijevodu, „crnu pedagogiju“. Prema riječima Štefke Batinić (2005) crna pedagogija u pripovijetkama za djecu je nastala kao sredstvo manipuliranja dječjim ponašanjem i javlja se u hrvatskim časopisima u drugoj polovini 19. stoljeća. Takve pripovijetke djecu su strašile najgorim kaznama samo ukoliko bi djeca pokazala neopreznost, razigranost ili neposlušnost, a s druge strane takve priče obmanjivale su djecu nerealnim nagradama.

²A Little Pretty Pocket-Book – Wikipedia, na mrežnoj stranici: https://en.wikipedia.org/wiki/A_Little_Pretty_PocketBook#/media/File:Aprettylittlepocketbook.jpg (14. 7. 2016.)

Slika 3. Struwwelpeter izdanje iz 1917.³

Tijekom druge polovice 19. stoljeća pojavljuju se slikovnice s igračkama i ilustracijama koje su dominirale nad tekstom. Sadržavale su veliki broj ilustracija i veoma malo teksta, a većina ilustracija bilo je u boji. Uglavnom su sadržavale između 8 i 12 stranica ilustracija koje su pratile tekst neke klasične priče. Dio britanskih i američkih umjetnika zarađivao je ilustriranjem slikovnica.

Početak 20. stoljeća izlaze zbirke slikovnica sa zajedničkim likovima u različitim situacijama. Najpoznatiji autori takvih zbirki su Simon & Schuster sa zbirkom „Male zlatne knjige“, Harper & Brothers sa zbirkom „I Can Read, te Theodor Seuss Geisel“ poznatiji pod imenom „Dr. Seuss“.

3.2. Povijest hrvatske slikovnice

Prema Berislavu Majhutu (2013) prva hrvatska slikovnica za koju se zna da je objavljena jest „Domaće životinje i njihova korist“. Objavio ju je Lavoslav Hartman 1863. godine u Zagrebu.

Autor zatim navodi da je Nikola Lauppert prvi hrvatski ilustrator dječje knjige. On je 1844. godine ilustrirao „Basne“, autora Ignjata Čivića Rohrskog.

Godine 1800. knjižara „Mučnjak i Senftleben“ nudi slikovnice s naslovima: „Priča o Pepeljugi“, „Priča o obuvenom mačku“ i sl. po vrlo pristupačnim cijenama.

³ Struwwelpeter – Wikipedia, na mrežnoj stranici: https://en.wikipedia.org/wiki/Struwwelpeter#/media/File:H_Hoffmann_Struwwel_03.jpg (14. 7. 2016.)

Batinć i Majhut (2000) prvim hrvatskim ilustratorom navode Vladimira Kirina. On je prvi kojega se zna imenom i prezimenom. Ilustrirao je „Dječju čitanku o zdravlju“. Ista je, godine 1927., tiskana u boji. Za autoricu pjesama u knjizi se smatra Ivana Brlić-Mažuranić, ali je, nažalost, nepotpisana.

Kasnije, oko 30-ih godina prošlog stoljeća mnogobrojni se autori specijaliziraju za književne tekstove slikovnica. Tako se novinar Dinko Chudoba smatra najplodnijim piscem koji je pisao za djecu do kraja Drugog svjetskog rata.

Nakon što se u drugoj polovici 20. stoljeća dodjeljuje nagrada za dječju književnost, dječja knjiga i slikovnica u Hrvatskoj dobivaju svoj polet.

⁵ Majhut, B., Časopis: Dijete, vrtić, obitelj, „Počeci hrvatske slikovnice“, mrežna stranica: <http://hrcak.srce.hr/145409> (15. 7. 2016.)

4. VRSTE SLIKOVNICA

Različiti autori, nakladnici, pedagozi i kritičari imaju svoje kriterije na temelju kojih klasificiraju slikovnice. Iz toga razloga ne možemo govoriti o nekoj univerzalnoj klasifikaciji. Jedna od širih klasifikacija je ona koju donose Berislav Majhut i Dijana Zalar (2008). Autori klasificiraju slikovnice s obzirom na: oblik, strukturu izlaganja, sadržaj, likovnu tehniku i sudjelovanje recipijenta.

4.1. Slikovnice po obliku

Autori su pod slikovnice po obliku naveli šest oblika slikovnice: *leporello*, pop-up, nepoderive, slikovnica igračka, multimedijaska slikovnica i elektronička slikovnica. *Leporello* slikovnice nazivamo one u obliku harmonike koje su najzanimljivije najmlađima. Multimedijaska slikovnica, osim slika, ima i tekstni zvuk. S obzirom na izradu i primjenu novih tehnologija predmet posebnog istraživanja može postati elektronička slikovnica. Takve slikovnice su sve više prisutne, a osim likovnog i tekstualnog sadržaja one uključuju i primjenu moderne tehnologije (Majhut i Zalar, 2008).

4.2. Slikovnice po strukturi izlaganja

Prema strukturi autori navode tematske i narativne slikovnice. (Majhut i Zalar, 2008) Prema značenju riječi naracija – pripovijedanje, dolazimo do toga da je narator – pripovjedač. Narativne slikovnice bi bile one koje koriste naratora tj. pripovjedača za iznošenje slikovnice. Tematski, slikovnice vežemo za probleme situacija u kojima se dijete susreće u svakodnevnom životu. Neke od tema mogu biti: zdravlje, razvoj, obitelj, ponašanje i sl.

4.3. Slikovnice prema sadržaju

Prema sadržaju, autori navode da nije moguće navesti sve tematske skupine koje slikovnice mogu obrađivati. Neki od najpopularnijih sadržaja mogu se navesti; životinje, svakodnevnica, različite igre, fantastika, abecedni sadržaj slikovnica. Mogućnosti su bezbrojne (Majhut i Zalar, 2008).

4.4. Slikovnice s obzirom na tehniku

Tehnike koje se mogu upotrijebiti unutar likovnog stvaralaštva oblikovanja slikovnice prema autorima su: lutkarske, fotografske, stvarni dječji crteži i tekst, ilustracije umjetnika, strip-slikovnice i interaktivne slikovnice. Interaktivne slikovnice su zanimljive i primjerene starijoj predškolskoj djeci iz razloga što ona mogu pratiti priču slikovnice i donijeti odluke pomoću prije stečenih znanja. Svrha takvih slikovnica jest učenje kroz zvuk, boju, oblike kako bi mogli primijetiti i prepoznati različitosti i sličnosti te naučiti novo i utvrditi prijašnja znanja. U takvim slikovnicama slika i tekst se moraju nadovezivati jedno na drugo. Često se unutar takvih slikovnica susreću slike koje se mogu pritisnuti te nakon toga dijete čuje određeni zvuk (koji nadopunjuje sliku) ili magnete koje dijete samostalno postavlja na određeno mjesto kako bi ono samo upotpunilo ilustraciju koja prati priču (Majhut i Zalar, 2008).

4.5. Slikovnice u odnosu na sudjelovanje recipijenta

Od autora saznajemo da prema sudjelovanju recipijenta postoje slikovnice kojima se dijete može samostalno služiti ili one za koje je potrebno aktivno posredno sudjelovanje odraslih u njihovom čitanju. Pripovjedač je potreban za posredovanje između slikovnice i djeteta, također je veza između književnog teksta i ilustracije. (Majhut i Zalar, 2008)

5. SLIKOVNICA U ODGOJNO-OBRAZOVNOM PROCESU

Slikovnica je sredstvo namijenjeno djeci koje utječe na njihov cjeloviti razvoj. Rano je razvijena svijest o tome da pravilnim sadržajima ostvarujemo sve potencijale slikovnice i izravno utječemo na djecu.

5.1. Odgojno-obrazovni potencijal slikovnice

Corina Jerkin (2014) navodi da talijanska istraživačica Marnie Campagnaro odgojno-obrazovni potencijal slikovnice svrstava u četiri grupe: promicanje čitanja, vizualno opismenjavanje, razvijanje kritičke kompetencije i poticanje mašte. Istraživanje je potvrdilo pretpostavku da slikovnice utječu na dječji kognitivno-emocionalni proces koji je povezan s razvojem dječje mašte, ali i s umjetničkom osjetljivošću i kritičkim mišljenjem. „Glavni zaključci istraživanja tiču se važnosti vizualnoga opismenjavanja učenika. U obrazovnome sustavu, ističe istraživačica, ne posvećuje se dovoljno pažnje čitanju slika. Autorica je, stoga, predložila shemu vizualne gramatike slikovnice, odnosno sastavnice vizualne analize na četirima razinama: leksičkoj, morfološkoj, sintaktičkoj i semantičkoj.“ (Jerkin, 2014, str 374.)

5.2. Funkcija slikovnice

Prema Ivani Martinović i Ivanki Stričević (2011) osnovne funkcije slikovnice su: informacijsko-odgojna funkcija, spoznajna funkcija, iskustvena funkcija, estetska funkcija i zabavna funkcija.

Informacijsko-odgojna funkcija, prema autoricama, označava da će u slikovnica djetete dobiti odgovore na pitanja i probleme koje ima u svakodnevnome životu. Roditelji, odgojitelji i odrasli uzor su djeci. Iz toga razloga, gledajući odrasle kako im čitaju, mogu shvatiti da je knjiga izvor znanja iz kojega mogu saznati što ih zanima. U trenutku kada i sami počnu čitati knjige spoznati će da se odgovori i znanje nalaze u knjigama. Neke su slikovnice napravljene da bi djetetu lakše

objasnila neke veze, promjene te odnose među stvarima i pojavama. Pomoću slikovnica dijete razvija vlastito mišljenje, analizira, uspoređuje pa čak i počinje shvaćati pojam apstraktnoga. Dijete slikovnicu shvaća kao igru pa tako čin učenja sa slikovnicom ne predstavlja napor i zadaću koju mora obaviti. (Martinović i Stričević,2011)

Autorice navode važnost socijalizacije djeteta, a za to je važna iskustvena funkcija. Djeca trebaju naučiti o stvarima i okruženjima koje nisu njihova svakodnevnica, ali ipak postoje. Slikovnica je u tome vrlo korisna. Djetetu koje živi u gradu pri spoznaji seoskoga okruženja (domaće životinje, šume, poljoprivredu), a seoskoga djeteta pri spoznaji grada (tramvaj, zgrade, promet) može pomoći slikovnica. Razgovori između djeteta i odraslih mogu započeti čitanjem slikovnica, razmjene znanja i iskustava različitih generacija, od čega i odrasli i djeca imaju koristi. (Martinović i Stričević,2011)

Kada govorimo o zabavnoj funkciji pod zabavom podrazumijevamo važnost koju predstavlja igra u djetetovom životu. Autorice kažu da postoje slikovnice koje kod djece potiču igru, zabavu – samostalno, u grupi ili s odgojiteljem i roditeljima. Nikako ne smijemo dozvoliti da trenutci koje djeca provode uz knjigu budu svojevrsna dresura i obaveza jer će djeca, inače, razviti odbojnost prema knjizi i učenju. Dijete najprirodnije i najlakše uči kroz igru i zato koristimo slikovnice koje im to omogućavaju. (Martinović i Stričević,2011)

Kada, pak, govorimo o spoznajnoj funkciji, bitno je naglasiti da slikovnica ima svojevrsnu funkciju da dijete uz nju provjeri svoja znanja i spoznaje. Samostalnim istraživanjem odnosa i pojava, dijete će dobiti povratnu informaciju o ispravnosti svojih znanja. (Martinović i Stričević,2011)

Estetska funkcija za dijete ima važnost jer izaziva emocionalne reakcije i osjećaje. Djeca dobivaju osjećaj za lijepo te se potiče zanimanje za umjetnost riječi tj. književnost. (Martinović i Stričević,2011)

5.3. Kako odabrati slikovnicu

Kako odabrati slikovnicu jest pitanje koje zanima odgojitelje, učitelje, roditelje, pedagoge i stručnjake. Odgovor je pokušala dati Mira Čudina Obradović (1995). Autorica kaže da treba izbjegavati tzv. kič-slikovnice. Takve slikovnice nisu dobre za djecu jer su njihovi književni tekstovi loši jezično, a i besmisleni su. Likovi nisu maštoviti, javljaju se šablone poput zečića, mede, mace i psića koje su stereotipne te ih kasnije djeca koriste i u svojim crtežima. Ne možemo pričati o estetskoj vrijednosti takvih slikovnica, a prepoznati ih možemo jer najčešće nemaju nazive ni autora, niti teksta i slika. Usporedno s takvim slikovnicama postoje one koje je napisao pisac za djecu, a ilustrirao potpisani slikar. Takve slikovnice obiluju bogatim sadržajem i likovima kojemu se djeca prepuštaju i odlaze u svijet mašte. Tekstove takvih slikovnica možemo nazivati književnim jer imaju lijepu smislenu poruku i zaključak. Umjesto da slikovnice kupujemo u samoposluzi ili benzinskim postajama, autorica preporučuje odlazak u dječje odjele knjižnica kako bismo pronašli kvalitetnu slikovnicu. Ukoliko želimo imati slikovnicu, naravno, možemo je i kupiti, ali tada moramo obratiti pozornost na kvalitetu i prodajno mjesto iste.

5.4. Dijaloško čitanje slikovnice

Mira Čudina Obradović navodi svojevrstne „upute“ za dijaloško čitanje slikovnica. Isto uključuje dijete i odraslu osobu. Primjerice, dijete sjedi u krilu odgojiteljice. Oboje, istodobno, gledaju slike i tekst slikovnice. Odrasli trebaju svojom vedrinom i pozitivnim komentarima pripremiti dijete na novi svijet u koji će ući čitajući slikovnicu, treba izmjenjivati vedrinu sa „običnim“ čitanjem. Svakodnevno čitanje slikovnice par puta zaredom potrebno je kako bi djeca zadovoljila svoj interes za novim svijetom. Nakon čitanja poticajna pitanja potiču interakciju djece, a odrasli ponavljaju i ispravljaju djetetove riječi i konstantno uključuju pročitani tekst slikovnice u razgovor. Autorica navodi jednostavnu i složenu razinu čitanja slikovnice. Takvi oblici su vrlo poticajni za dijete. Jednostavnom razinom smatramo postavljanje poticajnih pitanja, obogaćivanje odgovora, ponavljanje odgovora, pomaganje, pohvala i hrabrenje, uvažavanje

djetetova zanimanja, vedrina i šala. Pod složenom razinom podrazumijevamo: postavljanje pitanja slobodnoga odgovora, proširenje djetetova izričaja, vedrinu i šalu. (Čudina-Obradović, 1995)

5.5. Muzejska slikovnica

Autorica Dijana Zalar unutar knjige „Izlet u muzej na mala vrata“ govori o književnosti s muzejskom tematikom. Autorica razlikuje slikovnice, dječju poeziju, priče, romane, pripovijetke te strip. Sve navedene književne oblike, izuzev romana, možemo pronaći i u obliku slikovnice. S obzirom na to da slikovnica govori dvama jezicima – slikovnim i tekstovnim, ona zapravo ne mora imati tekst kako bi bila umjetnička.

Kategorije kroz koje možemo promatrati muzejske publikacije no najviše slikovnicu prema autorici Zalar:

1. Slikovnice koje promiču postavu muzeja
 - a) Slikovnice u stihovima
 - b) Slikovnice u prozi
2. Slikovnice koje ne promoviraju prvenstveno postav muzeja, no povezane su s baštinom
3. Popularno znanstvene i prvenstveno edukativne slikovnice
4. Biografske slikovnice o znamenitim osobama
5. Slikovnice slovarice
6. Slikovnice igračke u svrhu razvijanja jezičnog izražavanja i mašte
7. Slikovnice dječji radovi
8. Djelo na granici između slikovnice i ilustrirane knjige

Jedan od autora knjige „Izlet u muzej na mala vrata: prema teoriji slikovnice“ Stjepko Rupčić (2014) o slikovnici kaže: „Slikovnicu se slobodno može shvatiti kao

prvi pripovjedački medij s kojim se susrećemo u životu.“ (Rupčić, 2014, str. 84). Jednako tako, autor ističe oduševjavajuću likovnu perspektivu slikovnice koja odražava bogatstvo autorskih umjetničkih ostvarenja. Autor opisuje projekt proveden unutar Studija Muzeja za suvremenu umjetnost. Unutar projekta sudjelovale su Manuela Vladić Maštuko koja je autorica „Melise u Zemlji slatkiša“ i kustosica izložbe Nada Beroš. Opisivanjem projekta autor nam daje praktičan primjer koji se odvijao na nekoliko razina:

1. Razgledavanje zbirke bombona koji su bili izloženi na stolovima.
2. Računalne animacije i sudjelovanje u igri (virtualna potraga za skrivenim bombonom).
3. Likovna radionica (likovni materijali koji su se koristili su bomboni i njihova ambalaža).

Na kraju izložbe izvlačio se sretni dobitnik koji je osvojio onoliko kilograma bombona koliko teži. Završni dio projekta predviđao je izradu igre „Melisa u Zemlji slatkiša“ na CD-u. Kako bi se unutar svoga doma sudionici izložbe mogli igrati.

Unutar prikaza knjige „Izlet u muzej na mala vrata: prema teoriji slikovnice“ Berislav Majhut (2014) navodi da su autori otkrili vrlo zanimljivo područje vrijedno daljnijega istraživanja. Osim teksta i slike, muzejska slikovnica ima još nešto što je čini prepoznatljivom – muzejske predmete. Unutar takve slikovnice, navodi Majhut, postoje tekst i slika koji se odnose na muzejski predmet, ali tek u cjelini s eksponatom tekst i slika dobivaju svoj smisao. Moraju biti i eksponati, i ilustracije, i tekst, kako bi muzejska slikovnica bila shvatljiva. U protivnome nam muzeji ne bi bili potrebni. Možemo reći da su trojstvo muzejske slikovnice tekst, ilustracija i muzejski predmet o kojemu govori ta slikovnica.

Snježana Radovanlija Mileusnić (2014) je u predgovoru knjige „Izlet u muzej na mala vrata: prema teoriji slikovnice“ odgovorila na pitanje „Zašto muzeji objavljuju slikovnice?“. Autorica kaže da takve slikovnice pomažu obrazovanju, pružajući svojim posjetiteljima slobodan način pristupanja muzeju, muzejskim predmetima i zbirkama kroz igru i zabavu.

5.6. Ilustracije u dječjim slikovnicama

Balić-Šimrak i Narančić Kovač (2011/12) u članku „Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama“ navode kako bi kvalitetnom ilustracijom trebalo obogaćivati djelo, ali i njegovoga čitatelja. Kvalitetnim ilustracijama se smatraju one koje imaju određena obilježja – stilsku pročišćenost, harmoniju i ritam boja, jedinstvenu kompoziciju koja vodi dijete kroz radnju i omogućava vizualno istraživanje. Ključ svega je skladnost između književnog teksta i ilustracije. Autorice navode jednu od podjela pristupa izrade ilustracija: apstraktni, stripovski, ekspresionistički, impresionistički, folklorni, naivni, realistički, nadrealistički i romantičarski stil. Ne može se reći koji bi stil najviše poticao dječju kreativnost jer svaka ilustracija ima osobni dodir ilustratora. Kao primjer navode usporedbu jednostavne ilustracije za najmlađu djecu Dicka Brune za koje odrasli misle da su im najprihvatljivije, no djeca vrlo pozitivno reagiraju i na ilustracije Erica Carlea koje izrađuje na kolažu s vrlo širokim spektrom tekstova i tonova. Prema autoricama, za kvalitetu ilustracija pogoduje suvremena umjetnost, novi mediji, konceptualni pristup i miješanje različitih izražaja. Zbog svih tih promjena na tržištu imamo veći broj slikovnica koji zadovoljavaju kriterije kvalitetne ilustracije. Zadatak odgojitelja i knjižničara trebao bi biti zalaganje da se djeci u ruke ponude kvalitetne slikovnice.

5.7. Suvremeni hrvatski autori slikovnica

Kao jednu od suvremenih autora slikovnica možemo navesti Andreu Petrlik Huseinović s pet autorskih slikovnica: „Plavo nebo“ (2001.), „Ciconia Ciconia“ (2003.), „Moja obitelj“ (2005.), „Maleni“ (2007.) i „Ljubav“ (2012.). Za neke od slikovnica dobila je domaće, ali i strane nagrade. Nagradu “Grigor Vitez”, Zagreb za slikovnicu „Plavo nebo“, godine 2002., BIB Zlatna plaketa, Bratislava, Slovačka za slikovnice „Plavo nebo“ i „Alica u zemlji čudesa“, godine 2003., Grand Prix OBI 04, Oita, Japan za slikovnicu „Ciconia Ciconia“, godine 2004., Ovca u kutiji, Zagreb za slikovnicu „Maleni“, godine 2007. i Kiklopa, Pula, za slikovnicu „Ljubav“, godine 2012. Autorica radi tehnikom tempera.

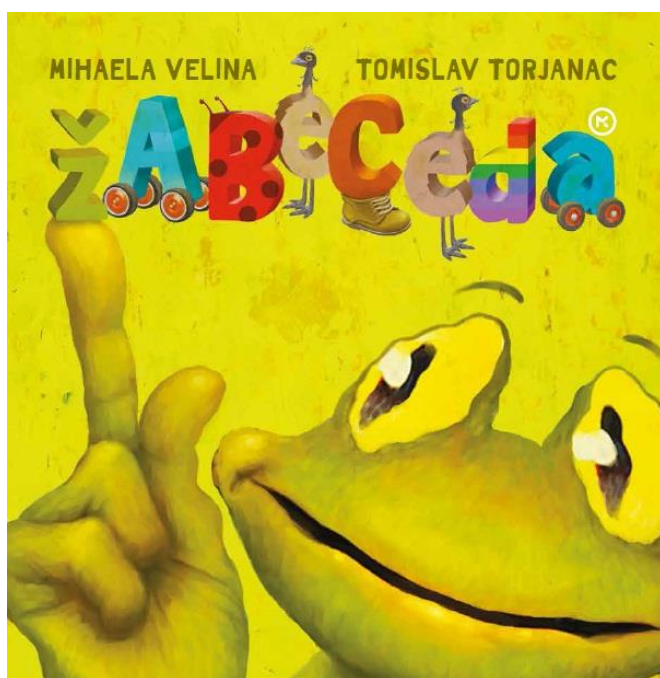
Svjetlan Junaković je autor koji je za djecu objavio dvanaest autorskih slikovnica u dvadesetak svjetskih zemalja. Neke od njih su „Kroko Kanal“ (2003.), „Moj put: priča o cipelama“ (2007.), „Velika knjiga portreta“ (2007.). Za te i druge slikovnice dobio je razne nagrade: nagradu «Ivana Brlić-Mažuranić» dobio je 1994. i 1998., nagradu «Grigor Vitez» 1998., 1999. i 2002., na Bijenalu u Bratislavi 2001. nagrađen je zlatnom plaketom za knjigu Mit Pauken und Trompeten, a nagrađen je i na Trijenalu hrvatskog crteža 2002. Autor koristi kombinirane tehnike.

Autorica Ana Kadoić potpisuje tri autorske slikovnice: „Zašto volim ići na spavanje“ (2011.) , „Kod bake“ (2012.), i „Što rade odrasli“ (2015.). Za autorsku slikovnicu „Kod bake“ dobiva 2012. nagradu „Lice knjige“ za ilustracije. Uz to dobitnica je i drugih nagrada: 2011. nagrada „Lice knjige“ za naslovnice knjige „Puna vreća laži“ Sanje Lovrenčić, 2015. nagrada „PišiRiši“ Hrvatskog društva književnika za djecu i mlade, za ilustracije slikovnice „Crvena jabučica“ Nine Vadić.

Pika Vončina, uz to što je ilustrirala četrdesetak slikovnica za djecu, autorica je „4 priče iz zečje zemlje“ (2014.) i „Emilijina vrlo neobična pustolovina“ (2012.). Upravo ta slikovnica uvrštena ju u međunarodni katalog najboljih knjiga za djecu – „White Ravens“. Za ilustracije knjige Ivane Brlić Mažuranić "Čudnovate zgode šegrta Hlapića dobila" je 1999. dobila nagradu "Grigor Vitez", a za isti je naslov izabrana i na Časnu listu IBBY-a.

Tomislav Torjanac hrvatski je ilustrator i slikar, koji najčešće slika uljanim bojama u kombinaciji s digitalnom tehnikom. Ilustrirao je slikovnicu „Kako živi Antuntun“ (2009.) pjesnika Grigora Viteza, slikovnicu „Grga Čvarak“ (2011.) autora Ratka Zvrka i „Žabecedu“ (2013.) Mihaele Veline. Za svoj je rad Torjanac u Hrvatskoj nagrađen s dva Kiklopa, dvije nagrade Lice knjige te dvije nagrade Grigor Vitez.

Kao suvremene hrvatske autore možemo nabrojiti neke od dobitnika hrvatskih nagrada za dječju književnost. Nagrađivani autori (neki i više puta) jesu: Ana Kolega, Ivana Guljašević, Niko Barun, Katarina Halužan, Zdenko Bašić, Nevenka Macolić, Zvonimir Lončarić, Vojo Radoičić, Mladen Veža, Ivan Vitez, Željko Bašić, Stanislav Marjanović, Marijana Jelić, Manuela Vladić-Maštruko, Dražen Jerabek, Margareta Peršić, Tomislav Tomić i mnogi drugi.

Slika 6. Naslovna strana „Žabecede“ Mihaele Veline i ilustratora Tomislava Trojanca⁶

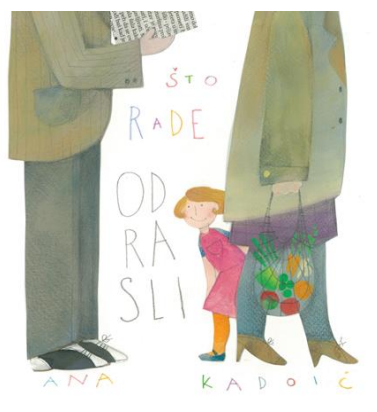
Slika 7. Naslovna strana „Plavo nebo“ Andree Petrlík Huseinović⁷

⁶ ŽABECEDA - Mozaik Knjiga, na mrežnoj stranici: <http://mozaik-knjiga.hr/knjige/zabeceda/> (24. 9. 2016.)

⁷ PLAVO NEBO, na mrežnoj stranici: <http://www.djecjajknjiga.hr/proizvod/47/plavo-nebo> (24. 9. 2016.)

Slika 8. Naslovna strana „Nikola tesla: snovi koji su nam donjeli struju“ Vere Vujović i ilustratora Svjetlana Junakovića⁸

Slika 9. Naslovna strana „Što rade odrasli“ Ane Kadoić⁹

Slika 10.naslovna strana „Emilijina vrlo neobična pustolovina“ Pike Vončine¹⁰

⁸ S. Junaković, V. Vujović „NIKOLA TESLA - Snovi koji su nam donijeli struju“, na mrežnoj stranici: www.aukcije.hr (24. 9. 2016.)

⁹ „ŠTO RADE ODRASLI“ Ana Kadoić, na mrežnoj stranici: www.djecjajnija.hr (24. 9. 2016.)

6. PRAKTIČNI DIO

6.1. Izrada slikovnice kao projekt

Zbog potreba pisanja završnog rada u dječjem vrtiću Trnsko, na objektu Kajzerica osmišljen je i proveden projekt „Oblikovanje slikovnice u radu s djecom“. U projektu je sudjelovala mješovita grupa „Slonići“, starija vrtićka i predškolska grupa, te odgojiteljice Ivana Žalac i Ines Kuharić.

Rad na projektu prema Editi Slunjski je „sklop aktivnosti u kojima jedno ili više djece proučava neku temu ili problem, uz primjerenu podršku odgajatelja.“ Također, kaže da je to oblik integriranog kurikulumu u kojemu djeca prema nahođenjima i sposobnostima, s drugom djecom i uz suptilnu asistenciju odgojitelja, istražuju i provode različite aktivnosti kojima stječu znanje, iskustvo, vještine, sposobnost donošenja odluke i uče se vlastitoj odgovornosti. (Slunjski, 2012.).

Planski organizirane likovne aktivnosti u obliku projekta pružaju bolje mogućnosti individualizacije i diferencijacije odgojnog procesa. Djeca su aktivni nositelji stvaralačkoga procesa u svim fazama projektnoga rada. Ostvarenje projektnog rada temelji se na sudjelovanju, zajedničkom i uzajamnom radu te međusobnoj pomoći svih sudionika, radi postizanja zajedničkih ciljeva.

Projektni rad provodi se po određenom redu putem faza koje prate logički slijed. Likovni odgoj provodi se prema fazama kreativnog procesa koje imaju slijedeći redosljed: preparacija, inkubacija, iluminacija i verifikacija. Pojedinačne faze projektnog rada (izbor problema, zajedničko planiranje rješenja, izvođenje pojedinačnih zadataka, provjera rješenja) možemo usporediti s fazama likovno-projektnog rada koji prati faze kreativnog procesa: faza učenja, faza igre, stvaralačka faza, faza rada i faza vrednovanja. (Karlavaris, 1991).

¹⁰ „Emilijina vrlo neobična pustolovina“ na mrežnoj stranici: <http://www.mala-zvona.hr/emilijina-vrlo-velika-pustolovina> (24. 9. 2016.)

6.2. Izbor problema/Faza učenja

Motivacija prema „Enciklopedijskom rječniku pedagogije“ (1963:500) „iznutra potiče čovjeka na aktivnost, upravlja ga prema određenim ciljevima“. Ta unutarnja pokretačka snaga naziva se „intrizična“ motivacija, koja je djelotvornija ako joj se pridruži i ona „ekstrizična“ kaže Anka Došen Dobud u knjizi „Malo dijete – veliki istraživač.“ (2005., str. 13). Motivacija unutar projekta „Oblikovanje slikovnice u radu s djecom“ potaknuta je dječjim interesom za novim stvarima. Raznolikim materijalima poput slikovnica iz knjižnice, karticama skrivenima u kutiji i likovima isprintanim na papiru. Uz materijalne poticaje, pitanja su zaintrigirala djecu na daljne istraživanje i nova otkrića.

6.2.1. Poticaji

Kako bi se zainteresirala grupa od 26 djece u dobi 5 i 6 godina trebalo je osmisliti poticaje koji su dovoljno zanimljivi da bi djeca željela sudjelovati u projektu, da bi ih potaknuli na razmišljanje, da bi bili za njih nešto novo, poučno i da bi mogla aktivno sudjelovati.

Odabrani poticaji za projekt oblikovanja slikovnice:

- „Šarena kutija“ – kutija oblijepljena ukrasnim papirom sadržavala je kartice s likovima iz slikovnica. Djeca su izvlačila kartice i odgovarala na postavljena im pitanja: .

Odgoviteljica: „*Koji su to likovi?*“

Dječji odgovori:

„Ja sam izvukao Elmera.“

„Mi imamo iste sličice mace Papučarice.“

Odgoviteljica: „*Od kuda su ti likovi?*“

Dječji odgovori:

„Iz knjiga.“

„To smo čitali u vrtiću.“

„To su priče iz slikovnice.“

Odgojiteljica: „Iz kojih priča?“

Dječji odgovori:

„Pa čitali smo Elmera na engleskom.“

„Macu papučaricu ima predstava koju sam gledala.“

„Ima crtić sa Cipelićima!“

Odgojiteljica: „S kim čitate slikovnice?“

Dječji odgovori:

„Čitamo na English timeu“

„Ja čitam doma s mamom.“

Slika 11. „Šarena kutija“

- Pitalica – isprintane slike različitih likova, predmeta i zanimanja, zamišljene su tako da se djecu uvede u temu što je slikovnica, tko je radi, tko čita slikovnice, gdje se nalaze iste i sl.

Odgoviteljica: „Što nam je sve potrebno da bi izradili slikovnicu?“

Dječji odgovori:

„Treba nam kompjuter kako bismo mogli na njega instalirati slikovnicu.“

„Na slici je pisac i on piše priču jer ima olovku u ruci.“

„Imamo razni pribor koji nam treba – kist, paleta, bojice i tempere.“

„Čovjek koji crta treba jer on crta slikovnicu.“

- Usporedba slikovnica: „Plavo nebo“ Andree Petrlik Huseinović, „Grga Čvarak“ Ratka Zvrka i „Kako živi Antuntun“ Grigora Viteza ilustratora Tomislava Trojanca, „Nikola Tesla: snovi koji su nam donjeli struju“ Vere Vujović ilustratora Svjetlana Junakovića, „Emilijina vrlo neobična pustolovina“ Pike Vončine i „Kod bake“ Ane Kadoić.

Usporedili smo likovne tehnike korištene na naslovnoj stranici i unutar slikovnica. Za slikovnicu „Plavno nebo“ i „Emilijina vrlo neobična pustolovina“ korištena je tehnika tempere, „Grga Čvarak“ i „Kako živi Antuntun“ napravljeni su uljanim bojama u kombinaciji s digitalnom tehnikom, „Nikola Tesla: snovi koji su nam donjeli struju“ su izrađeni kombiniranim tehnikama i „Kod bake“ je rad akvarelom i drvenim bojama.

Slikovnice se izlažu ispred djece i postavljaju poticajna pitanja:

Odgoviteljica: „Po čemu se razlikuju ove slikovnice?“

Dječji odgovori:

„Različite su po drugačijim bojama.“

„Nisu sve iste, neke su male.“

„Nemaju ista slova slikovnice.“

Odgoviteljica: „Sviđaju li vam se slike?“

Dječji odgovori:

„Daaa, sviđa mi se plava boja.“

„Ja isto znam nacrtati životinje.“

„Mi ćemo isto tako raditi na svojoj slikovnici.“

Odgoviteljica: „Prepoznajete li likovne tehnike u pojedinim slikovnicama“?

„Ovo je slikano s kistom.“ (Slikovnica „Plavo nebo“)

„Netko je crtao slikovnicu.“ (Slikovnica „Kod bake“)

- Čitanje slikovnica po dječjem izboru (u konkretnome slučaju čitanje slikovnice „Kako živi Antuntun“ Grigora Viteza i „Grga Čvarak“ Ratka Zvrka, ilustratora Tomislava Trojanca).

Odgoviteljica: „Mogli bismo i mi napraviti svoju slikovnicu! Doći ću sutra da smislimo priču za našu slikovnicu. Što nam je sve potrebno za izradu slikovnice?“

Dječji odgovori:

„Ono za instalirati.“ (računalo)

„ Za pisanje.“ (olovka)

„Onaj pribor gdje su boje i kistovi.“

6.3. Zajedničko istraživanje problema/Faza igre

Poticajna pitanja način su motiviranja grupe djece. „U biti je pitanja da se njime traži obavijest o nečemu, a upućuje ga onaj tko želi odgovor onome za koga se pretpostavlja da zna odgovoriti. U tom je smislu ono moguće u oba smjera. Odgovitelj, primjerice, pogodnim pitanjem želi doznati kakvo značenje dijete pridaje nekoj svojoj tvorevini ili njegovu stavu o nečemu, o želji, emociji, ako je dijete može prepoznati.“ (Došen Dobud, 2005., str. 49)

Nakon motiviranja djece, ona se trebaju aktivno uključiti u istraživanje kako bi mogli raditi dalje. Djeca su samostalno smišljala priču, dodavala i oduzimala

dijelove priče, a odgojitelj je bio posrednik koji je zapisivao i čitao osmišljeno. Poticajna pitanja su unutar ovog dijela procesa važna jer dodatno stimuliraju maštu.

Djeca sama najbolje znaju svoje interese. Iz tog se razloga prvo razgovaralo o mogućim temama dok jedna djevojčica nije došla na ideju da se piše priča o sloniću jer su oni grupa „Slonići“. Djeca su jasno i glasno u glas potvrdili s „Da!“ i „Može!“.

Zbog broja djece i opsega posla, dogovor ima posebnu dozu važnosti u radu s djecom. „Dogovor je riječ koja se katkad čuje u kontekstu odgojiteljeva podsjećanja, npr. na vrstu ponašanja: „Jesmo li se dogovorili da...“ Dogovor pretpostavlja i pravo onoga s kime se dogovaramo da iznese svoj prijedlog, obrazloži ga, suprotstavlja se dokazima nekom drugom prijedlogu i tek na usporedbi dokaza i protudokaza može se o nečemu dogovoriti.“ (Došen Dobud, 2005., str. 54)

Veliki interes i zadovoljstvo je postignuto pisanjem priče jer su sudjelovala sva djeca. Držali su ruke u zraku kako bi mogli pričati, ali bi od nestrpljivosti počeli pričati preko reda. Svakim čitanjem dodavali su se ili oduzimali neki manji dijelovi. Htjeli su pisati još priča, čak i nastavak. Iz tog su razloga te ideje zapisane na papir kako bi ih imali za ubuduće, a dogovor je da će se izrađivati samo priče o sloniću. Na zahtjev djece nekoliko puta smo pročitali njihovu priču.

Dječja priča:

„Slonić Spavanko“

U zoološkom vrtu u Africi živio je jedan pospani slonić. Taj slonić imao je puno prijatelja: žirafu, krokodila, tigra, leoparda, zebra, pauna, nosoroga i zmije.

Slonić kojeg su prijatelji zvali Spavanko i ostale životinje, igrale su se svaki dan zajedno u kavezu.

Jedan dan zmija je pobjegla iz kaveza.

Slonić Spavanko, gepard i ptica su tražili zmiju, svoju prijateljicu.

Na pola puta, ispod drveta Spavanko je zaspao.

Gepard je došao i probudio Spavanka: „Probudi seee! Jesi li zaboravio na zmiju!?“

Dok su oni tražili zmiju, ona se već vratila u kavez. Vidjela je da joj nema prijatelja te ih je pošla tražiti.

Svi zajedno su se susreli na putu, sudarili se i pali.

„A tu si bila zmijo!“ rekli su joj.

Vratili su se u kavez spavati i ujutro nakon doručka nastavili su se igrati jer je sloniću bio rođendan!

Pitanje koje je proširilo projekt i istraživanje bilo je možemo li priču ispričati i na engleskom jeziku. Mješovita grupa djece „Slonići“ su inače grupa s početnim učenjem engleskog jezika. Na dječju inicijativu, priča je prevedena na engleski jezik i dogovorena je izrada dvije verzije slikovnice, jedna na hrvatskom jeziku, a druga na engleskome jeziku.

Istraživale su se i tehnike izrade slikovnice. Djeca su se prisjećala slikovnica od prethodnoga dana te listali iste. Na radove s temperom djeca su reagirala pozitivno jer, kako su oni sami naglasili, vole slikati kistom, pitali su mogu li i oni slikati s kistom. Na potvrđan odgovor da možemo reagirali sa „uuuuuu“ i „aaa“ jer djeca smatraju da su oni već veliki i da mogu slikati kistom. Neka djeca su ipak konstatirala da vole crtati pa je došlo do kompromisa – kombinacija akvarela i pastela.

Mokra slikarska tehnika akvarel nosi u sebi svjetlost. Pigment razrijeđen vodom i prenesen na podlogu rastresitim kistom ostavlja dojam svježine, lepršavosti i vedrine i stoga akvarel izuzetno dobro pristaje dječjim radovima koji iskazuju radost, maštanje i glazbu. U kombinaciji s crtačkom tehnikom tuša i pera ili crnog flomastera idealan je medij za ilustracije koje djeca stvaraju pod dojmom nekog književnoga djela ili pak nakon proživljene predstave ili događaja. Crtež u podlozi pruža djeci mogućnost da detaljno opišu likove i objekte, a akvareliranjem crtežu dodaju atmosferu i osjećajnost.

Pastel je slikarska tehnika nastala miješanjem boje u prahu s vezivom čime se dobiva pasta u štapiću. Ovisno o vezivu razlikujemo uljani (voštani) pastel i suhi pastel, koji zbog svoje kvalitete ima i veću cijenu pa se najčešće ne koristi u nastavi.

Sama boja koja ostaje na papiru kao trag poteza ostavlja dojam praha koji se grupira u oblike pa plohe djeluju rahlo, baršunasto, krhko i hrapavo. U prah već nanese boje možemo umiješati prah nove boje i dobiti veliko bogatstvo miješanja boja. Taktilnost površine reagira na jačinu pritiska ruke i pojedine partije slike mogu postići *impasto* fakturu nakon jačeg akcentiranja slikareve ruke; tako struktura poteza i rukopisa može dati vrlo složenu gradaciju i preplet slikarskih efekata. Na debljim dijelovima boje moguće je i ugrebati crtež. Često treba djeci sugerirati da (uljanu) pastel jače pritisnu u podlogu kako boje ne bi bile blijede i beskrvne. Podloga, papir za pastel treba biti hrapavi papir kako bi što bolje ostrugao prah boje sa štapića. Najzgodniji papir za rad je pak-papir, odnosno natron-papir, najbolje toniran smeđi ili sivi. Moguće je raditi i na prepariranom platnu, i na kartonu.

Slika 12. Osmišljavanje priče za slikovnicu

Slika 13. Istraživanje tehnike

Istraživanje slikovnica se nastavilo i u slobodnoj igri na svježemu zraku. Na terasi djeci su bile ponuđene razne slikovnice kako bi mogla samostalno čitati.

Slika 14. Istraživanje slikovnice

6.4. Izvođenje pojedinačnih zadataka/Stvaralačka faza

6.4.1. Prvi dan radionice

Materijali potrebni za prvi dan radionice:

- Priča „Slonić Spavanko“
- 200 gramski akvarel papir
- Kistovi, vodene boje
- Podloga za stolove i zaštita za dječju odjeću

Motivacija za slikanje akvarelom jest čitanje priče. Mnogo djece je još prije pročitane priče odlučilo koji dio slikovnice bi slikali. Nakon demonstracije kako se izvodi tehnika akvarela odlučeno je da će se uz akvarel koristiti i pastela. Djeca su prvo slikala akvarelom, a zatim pastelama. Kako su djeca dolazila u grupu tako su

odlučivali žele li slikati ili igrati se. Do kraja dana su sva djeca, u jednom trenutku, bila zainteresirana za slikanje.

Slika 15. Slikanje priče

Slika 16. Sušenje radova

Djeca su samostalno slikala, mijenjala vodu za akvarel, prala kistove i podloge te stavljali radove na stalak za sušenje onda kad su bila završeni.

6.4.2. Drugi dan radionice

Materijal potreban za drugi dan radionice:

- Dječji radovi
- Suhe pastele
- Olovka B2

Motiviranje za daljnji rad u grupi bilo je jednostavno. Primjerice, na pitanje jesu li slike suhe, većina djece bi se skupila oko staka za slike. Potom bi slagala suhe slike na hrpu. S obzirom na to da je pridobivena njihova pažnja, iskorišten je trenutak da se njihova priča „Slonić Spavanko“ pročita još jednom što je cijela grupa pažljivo pratila. Djeca su pomogla oko spajanja dva stola i donošenju stolica za slikanje. Na stolu su se nalazile pastele, a na ormariću kraj djece su bile bojice, flomasteri i olovke. Tako su djeca mogla izabrati s čime žele slikati preko akvarela.

Slika 17. Slikanje pastelom preko akvarela

Slika 18. Slikanje pastelom preko akvarela

Pratilo se njihovo slikanje. Djeca su samostalno odlučivala koji dio priče će slikati na temelju osmišljene priče. Na bijelim papirima bile su im napisane riječi i rečenice (velikim tiskanim slovima) koje bi oni prepisivali na ilustracije. Kada bi imali poteškoća, pomoć im je pružana na taj način da im se slovka i pokazivalo prstom slovo po slovo koje trebaju napisati.

Slika 19. Pisanje teksta priče

Slika 20. Likovni kutić

Kako je priča pripremljena i na engleskom jeziku jedna slikovnica se pisala na hrvatskome, a druga na engleskome jeziku.

Djeca su polako gubila koncentraciju. Okupili su se na strunjači kako bi imali „English time“. Njihova priča prvo se čitala na hrvatskome jeziku dok su im se pokazivale i okretale stranice njihovih ilustracije te nakon toga na engleskom jeziku, također uz njihove ilustracije. Djeca su skrenula razgovor na to kako slikovnica nije uvezena nego je se mora listati list po list. Tako da je dobivena prilika za razgovor o tome što je potrebno da bismo dovršili slikovnicu. Složila su se da bismo trebali spojiti same listove slikovnice.

Dječje ideje za spajanje slikovnice:

„Možemo sa selotejpom.“

„Možemo s onim što izgleda kao škare i onda se stisne.“

„Trebamo špagom zavezati slike.“

Odgojiteljica: „Što nam je još potrebno za slikovnicu?“

Dječji odgovori:

„Trebamo spojiti slike.“

„Trebamo napisati na jednu stranicu naslov na slici.“

„Treba nam zadnja stranica gdje se možemo potpisati.“

Slika 21. Čitanje priče na hrvatskom i engleskom jeziku

Dogovoreno je da je najbolje rješenje za naslovnicu napisati na jednu od slika slonića naslov. Onda kada je otpočelo vrijeme kada bi djeca trebala biti na svježemu zraku, odlučeno je sljedeći dan dovršiti slikovnicu.

6.4.3. Treći dan radionice

Materijal potreban za treći dan radionice:

- Listovi slikovnice
- Stroj za bušenje rupica na papiru
- Različite špage i škare

Nakon doručka djeca su se okupila u likovnome kutiću. Postavljanjem listova slikovnice na stol zaokupljena je njihova pažnja. Nakon stavljanja bušilice za papir i različitih klupka deblje špage i vune svi su htjeli sudjelovati u radionici. Kako bi se isprobalo bušenje papira, obični bijeli papir je poslužio kao proba. Djeca su, jedno po jedno, isprobavala bušiti papir. Shvatili su čemu služi bušilica za papir i nestrpljivo iščekivala bušenje listova slikovnice. Uz malenu asistenciju brzo je pripremljen materijal za uvezivanje slikovnice.

Slika 22. Bušenje rupica

Slika 23. Uvezivanje slikovnice

Onda kada je slikovnica bila završena – djeca su pripremila bojice kako bi se potpisala na posljednju stranicu. Tijekom okupljanja za vrijeme tzv. „English time“ posljednji se puta pročitala slikovnica. Toga puta potpuno gotova – ilustrirana, napisana i uvezena.

Slika 24. Vezanje mašne na slikovnici

Slika 25. Čitanje slikovnice

6.5. Provjera rješenja/ Faza vrednovanja

Pomoću projekta „Oblikovanja slikovnice u radu s djecom“ saznajemo kolika su dječja trenutna znanja i što su novo naučila (što je slikovnica, kako se radi, tko su ilustratori, pisci, koji su tehnički postupci u izradi slikovnice i dr.). Djeca su bila zainteresirana za temu. Što se očituje u po njihovome sudjelovanju, zainteresiranosti, postavljanju pitanja i željnog iščekivanja razvitka te napretka samoga projekta. Možemo reći da su sva djeca sudjelovala u projektu iako ne sva uvijek u isto vrijeme. Ulazili su i izlazili iz aktivnosti ovisno o koncentraciji i zainteresiranosti za pojedine segmente rada. Proširenje projekta na englesku priču i slikovnicu ukazuje da su djeca u potpunosti razumijela svrhu projekta i izrade slikovnice te su htjela još dodatnih aktivnosti.

Poticala sam raspravu pitanjima i izrađenim poticajima („šarena kutija“, kartice sa slikama). Smatram da su ih djeca prihvatila jer su sudjelovala u aktivnostima, kroz razgovor i igre. O djeci se jako puno može saznati kroz rad o projektu. Osim njihovim dosadašnjih znanja o temi projekta i mašti, djeca povedu razgovor u nekim drugim smjerovima. Vole pričati o sebi i svojoj obitelji, što će biti kada odrastu, čime im se roditelji bave, kako im se zovu braća i sestre, koliko imaju

godina, kada će slaviti rođendan i gdje će ga slaviti, igre koje vole igrati, crtiće koje vole gledati i sl. Sve su te stvari iznimno korisne za daljnji rad na projektu jer saznajemo dječje interese. Prihvatanje inicijative djece u projektu nije bilo teško jer su djeca prirodno i spontano išla prema daljnjim fazama projekta. Potrebno je bilo samo osigurati potreban materijal za rad. Poštovale su se njihove ideje, konkretno njihova smišljena priča, slikanje ilustracija, želja rada na engleskom jeziku, uvezivanje slikovnice špagom.

Nakon završetka projekta zahvalila sam se djeci na pruženoj pomoći, na novostečenim znanjima, iskustvima te na ugodnome boravku u njihovoj grupi. Djeca su imala komentare na naš zajednički rad:

Dječji komentari:

„Sliku, koja je u slikovnici, sam ja slikao, a onu drugu je moj prijatelj.“

„Tu slikovnicu smo mi sami napravili.“

„Mogli smo još u priči napisati svašta, ali to ćemo drugi put.“

7. ZAKLJUČAK

Slikovnica uvodi dijete u početni svijet čitanja, pisanja, jezika, jezičnih pravila, slikanja, crtanja, mašte i zabave. Veliki je broj mogućnosti jer odrasli mogu prenijeti djeci priče, bajke i, uz problemske slikovnice, pomoći djeci sa životnim situacijama kao što su, primjerice, razvod roditelja, smrtni slučajevi te bolesti. Razlika u stvaranju slikovnice od strane djece je ta što odrasli dobivaju uvid u dječje mogućnosti, znanja, želje, maštu i razmišljanja, a ne obrnuto. Različite priče osmišljene od strane djece uvode nas u njihov svijet prepun događaja i zapleta.

Ovaj je rad rezultirao uspješnom izradom slikovnice. Potrebna je motivacija, poticajna pitanja, a djeca vode projekt u smjeru kojemu se treba prilagoditi i ponuditi im potreban materijal. Ovakvim načinom rada razvijamo dječju likovnu sposobnost i utječemo na cjelokupni razvoj djeteta (afektivni, kognitivni, psihomotorički). Pričanjem priče i istraživanjem djeca su širila vokabular i razvijala govorne vještine. Poticalo se logičko razmišljanje (tijek priče išao je logičkim redoslijedom), jačalo se koncentraciju i disciplinu (govori jedan po jedan, nakon što se digne ruku i odgojiteljica ih prozove). S obzirom na to da čitanje i slikanje opušta tijelo i mozak, djeca su tijekom rada na projektu bila oslobođena jarkih svjetla i zvukova kojemu ih konstantno izlažu televizija i internet te potiču napetost i eksplozivnost. Kreativne aktivnosti poput slikanja, crtanja i uvezivanja slikovnice omogućavaju djetetu da ostvari svoj puni potencijal. Samopoštovanje je bitno za motivacijski uspjeh, životna postignuća i psihičko zdravlje. Ukazivanjem povjerenja djeci da sama vode projekt i da se sama likovno izražavaju postizemo pozitivne dječje misli o njihovim vlastitim sposobnostima.

Literatura:

Knjige:

Crnković, M., Težak, D. (2002). *Povijest hrvatske dječje književnosti od početaka do 1955. godine*, Zagreb: Znanje.

Epstein C. (1991). *The Art of Writing for Children: Skills and Techniques of the Craft*, Rotterdam: Archon books.

Lloyd, J., Mitchinson, J. (2006). *The book of General Ignorance*, London: Faber and Faber

Cotton, P. (2000) *Picture Books Sans Frontieres*, London: Trentham Books Ltd

Hameršak, M., Zima, D. (2015). *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Leykam international d.o.o.

Čudina Obradović, M. (1995). *Igrom do čitanja*, Zagreb: Školska knjiga.

Narančić Kovač, S. (2015). *Jedna priča i dva pripovjedača: pripovjedne perspektive u dvojnome diskursu suvremene slikovnice*, Zagreb: ArTresor.

Petrović-Sočo, B. (1997). *Dijete, odgajatelj i slikovnica*, Zagreb: Alinea

Došen Dobud, A. (2005.), *Malo dijete - veliki istraživač*, Zagreb: Alinea

Slunjski, E. (2012.), *Tragovima dječjih stopa*, Zagreb: Profil knjiga

Karlavaris, B. (1991.) *Metodika likovnog odgoja, (1 i 2)*, Rijeka: Hofbauer

Zalar, D., Balić Šimrak, A., Rupčić, S. (2014.), *Izlet u muzej na mala vrata: prema teoriji slikovnice*, Zagreb: Tisak

Radovi u časopisu:

Jerkin, C. (2013). Odgojno-obrazovni potencijal slikovnice Marnie Campagnaro. *Libri & Liberi*, 2 (2), 373-374.

Martinović, I., Stričević, I. (2011). Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. *Libellarium*, 4 (1), 39-63.

Majhut, B. (2013). Počeci hrvatske slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj*, 19 (71), 20–22.

Balić-Šimrak, A., Narančić Kovač, S., (2011/12) Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama. *Dijete, vrtić, obitelj*, 66

Batinić, Š. (2005). "Crna pedagogija" u hrvatskim dječjim časopisima 19. stoljeća. *Anali za povijest odgoja*, 4, 37.

Članak u konferencijskom zborniku:

Hlevnjak, B. (2000). Kakva je to knjiga slikovnica? *Kakva je knjiga slikovnica*, Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 7-11.

Batinić, Š., Majhut, B. (2000). Počeci slikovnice u Hrvatskoj. *Kakva knjiga je slikovnica*, Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 23–39.

Čačko, P. (2000). Slikovnica, njezina definicija i funkcije. *Kakva knjiga je slikovnica*, Zagreb : Knjižnice grada Zagreba, 12-17.

Mrežne stranice:

„Grafičke tehnike u radu s djecom predškolske dobi“, na adresi: <http://dijeteiumjetnost.blogspot.hr/p/slikarske-tehnike-u-radu-s-djecom.html> (16. 9. 2017.)

„Pastel“ na adresi: <http://likovna-kultura.ufzg.unizg.hr/pastel.htm> (18. 9. 2016.)

Majhut, B. „Kako se kroz mala vrata uspjelo progurati ideju priličnih, prikaz knjige“, na adresi: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=218448 (21.9. 2016.)

Verdonik, M. „Slikovnica – Prva knjiga djeteta- nastavni materijal“ na adresi: http://www.ufri.uniri.hr/files/nastava/nastavni_materijali/Verdonik_Predavanja_za_web_SPKD.pdf (23. 9. 2016.)

Kratka biografska bilješka

Elizabeta Kusulja, rođena 08. 02. 1991. godine u Zagrebu. U razdoblju od 2005. do 2009. godine pohađala sam Upravnu i birotehničku školu u Zagrebu, smjer – Upravni referent. Nakon toga u razdoblju od 2013. do 2016. godine Učiteljski fakultet sveučilišta u Zagrebu – odsjek u Petrinji, smjer – Rani i predškolski odgoj. Uz studentske obaveze u ožujku godine 2016. sam upisala tečaj znakovnog jezika u udruzi „Dlan“.